

Eesti Kunstiakadeemia
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond

ANDJA MÕISA TUULEVESKI RESTAUREERIMISE OMANIKU TEGEVUSKAVA JA VÄLJAKUTSED

Objekti aadress: Andja mõisa tuuleveski, Andja küla, Rakvere vald, Lääne-Virumaa

2023/2024. õ-a. Arhitektuuri conserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituse lõputöö

Laila Talunik

Rakvere 2024

¹ Foto Gustav Vilbaste 1926

SISUKORD

1. Sissejuhatus	3
2. Sisuline osa	4
2.1 Üldandmed uuritava objekti kohta	6
2.2 Objekti ajalooline ülevaade	7
2.3 Objekti varasemad uuringud	15
2.4 Tehnilise seisukorra hinnang	15
2.5 Kultuuriväärtuslike tarindite ja detailide loetelu	20
2.6 Restaureerimise eesmärk	22
2.7 Ülevaade piirangutest	22
2.8 Omaniku tegevuskava	23
2.9 Peamised väljakutsed, mida tuleb jälgida	25
3. Kokkuvõte	26
4. Kasutatud allikad	27
5. Lisad	29

Sissejuhatus

2021. aasta kevadel saatis abikaasa mulle kinnisvaraportaalist lingi veski müügikuulutusega. Sõnum oli lühike - "Ostame ära". Ma isegi ei teadnud, et me otsime midagi, aga teda tundes teadsin, et seal taga peab midagi veel olema. Sellised otsused ei sünni spontaanselt. Vaatasin veskit, vaatasin hinda, mõtlesin ja vastasin samamoodi lakooniliselt „Jah”. Sama päeva õhtul sõitsime objekti kohapeale vaatama. Minuga oli juhuslikult kaasa SA Virumaa Muuseumite direktor Viljar Aksel Vissel. Arutasime kohapeal, mis on võimalused, mida võiks siin teha ning kui jõudsime koju, oli kindel otsus sündinud. Notar küsis meilt korduvalt, kas saate aru piirangutest, mis on sellel kinnistul ning kas te adute, mida see otsus tähendab. Vastasime, et oleme täie mõistuse juures ning saame aru. Ja nii said meist Andja mõisa, mälestis nr 15802², tuuleveski omanikud.

Selle paari aasta jooksul, mis oleme veski juures toimetanud, loonud MTÜ, korrastanud üht-teist, istutanud tulbisibulaid, korraldanud talguid, liitunud MTÜ Eesti Veskivaramuga, mis ühendab veskihuvilisi üle Eesti, oleme aru saanud, et tegemist on äärmiselt keerulise ja komplekse projektiga. Kuulates teiste veskiomanike kogemusi, siis varem või hiljem ootab ees kohtutee, kas kohaliku omavalitsuse, Keskkonnaameti, Muinsuskaitseameti või ehitajaga. Usaldades ainult oma teadmisi ja kõhutunnet on suur võimalus ebaõnnestuda ja kaotada motivatsioon. Seetõttu tulin ka Eesti Kunstiakadeemiasse täiendkoolitusele eesmärgiga saada, tsiteerides lektor Leele Väljat, „teadlikuks tellijaks”.

Käesoleva lõputöö eesmärk on anda lühiülevaade tuuleveski ajaloost, kirjeldada olemasolevat olukorda, valitsevaid piiranguid ja koostada omaniku tegevuskava, mida järgides oleks meil võimalik liikuda sammhaaval lõpp eesmärgile lähemale - restaureerida Eestis üks ainulaadsemaid tuuleveskeid andes väliselt tagasi talle kunagine väärikas ja autentne välimus, aga samas leides talle uue funktsiooni.

² <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=15802>

³ Foto Sten Veski (Virumaa Teataja) 2021

2. Sisuline osa

2.1 Üldandmed uuritava objekti kohta

Asendiplaaniline situatsioon

Tuuleveski asub Andja külas, Rakvere vallas Lääne-Virumaal Põdruse–Kunda–Pada maantee ääres tasandikul tuulerohkes kohas mõnisada meetrit vanast mõisasüdamest Kunda pool. Krunt piirneb Toolse jõega selliselt, et osaliselt kuulub väike jõge kinnistu juurde. Ümberringi on põllumaad ja natuke võsa. Veski vastas, üle tee, asetseb vana kivisild, kus kohast vanasti tegi maantee väikse käänaku. Nii Andja mõisasüdame varemed, viljakuivati, vanad kivisillad kui veski moodustavad terviku, mis annavad aimu kunagisest suursugusest piirkonnakeskusest.

4

5

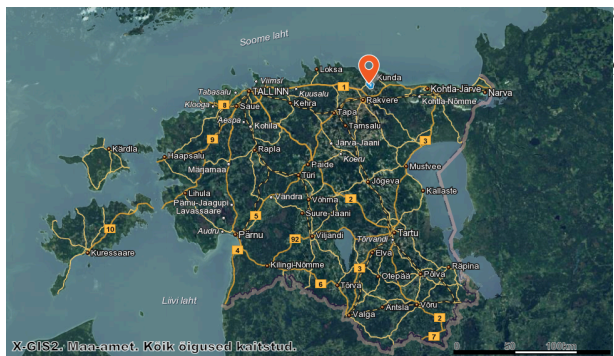
6

⁴ Foto Laila Talunik 2024

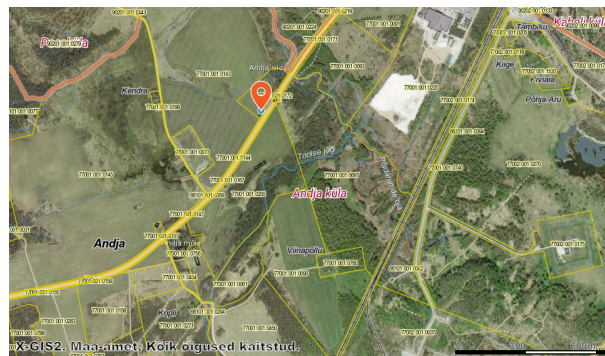
⁵ Eesti Tuulikud, Hanno Talving 2005

⁶ Foto Anne Piispea erakogu 1954

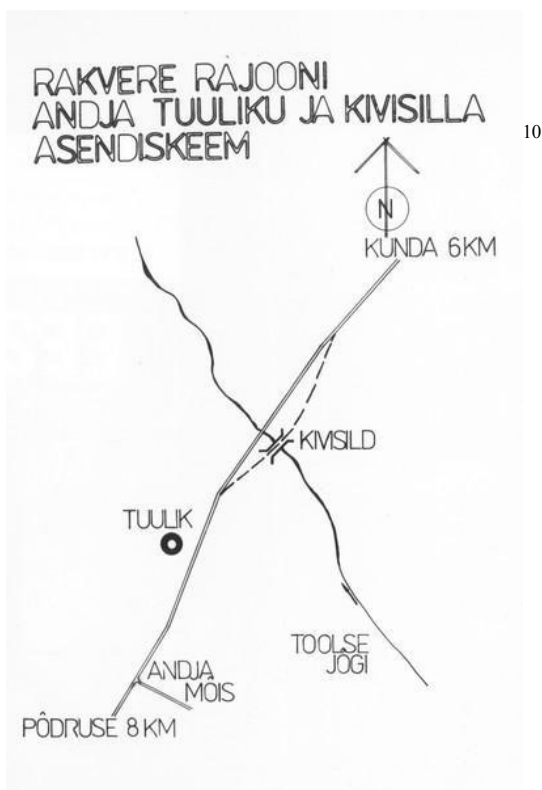
Veskile kuulub natuke üle kahe hektari maad, mis on kirjas maatulundusmaana. Kinnistu asub üleriigilise tähtsusega Toolse fosforiidi maardla peal.⁷

Andja küla paiknemine

Asukohaplaan

Asendiskeem

⁷<https://www.rakverevald.ee/documents/108618/21423904/%C3%9Cldplaneering+I+-+tekst+ja+kaardid.pdf/d9ab4586-866b-465b-89db-3ba2ee58c5d4>

⁸ <https://xgis.maaamet.ee/>

⁹ <https://xgis.maaamet.ee/>

¹⁰ https://register.muinas.ee/ftp/DIGI_2012/fotodjpg/laane_viru_1/Scan-120615-P-V450-1.jpg

Hoone kirjeldus

Andja mõisa tuuleveski oli/on oma jõuallika tüübilt tuuleveski, toodangu tüübilt jahuveski ning omanditüübilt mõisaveski.¹¹ Tegemist on nn hollandi tüüpi tuulikuga, mis on kogukas neljakorruseline paeehitis ning viienda korruse moodustab peaalune. Tuulikukehandi kõrgus esimese korruse põrandast müürikrooni servani on 13,5 meetrit.¹² Veskil on kaheksa kaarsillusega aknaava.

Allosa ümbritseb lai 16-nurkne ringrõdu ehk galerii ehk “kallerei” või ka “kaatervärk¹³”, mis koosneb kaheksast pikemast silindervõlviga tahust ja kaheksast lühemast postina vormistatud tahust. Allolevat ruumi kasutati nii jahukottide ajutise hoiukohana kui ka koormate peale- ja mahalaadimiseks. Galerii peal keerati kunagi sabapuu abil veski pead tuulde. Ringrõdu oli/on väga uhke ja ainulaadne oma paekivist piirdepostide ning uhkete kaarvõlvidega.¹⁴

Koonusja kere ülaosas kulgeb kitsas profileeritud karniis. Kunagi on paadisarnast kumerat tahulist pead ehtinud neli tiivikut. Algselt on veski olnud krohvitud fassaadiga.

Tuuliku juurde kuulus algselt paekivist vundamendiga puidust eluhoone. Hiljem (aasta on tuvastamata) on ehitatud veski külge samal põhimõttel tiibhoone.

Mina olen tuvastanud Eestis viis sarnase kivist galeriiga tuuleveskit - Andja mõisa tuuleveski, Kiikla mõisa tuuleveski, Einmanni mõisa tuuleveski, Tarakvere veski ja Adavere mõisa tuuleveski. Kiikla ja Einmanni tuuleveskrite galeriiosa on ümberringi sissevarisenud, Tarakverest ongi ainult allesjäänud galerii osa, kivikehand on hävinud. Adavere mõisa tuuleveskil oli sarnane uhke galerii, aga kahjuks restaureerides ringgaleriid enam ei taastatud¹⁵. Tõenäoliselt on võimalik algsel kujul taastada vaid Andja mõisa tuuleveski.

¹¹https://weskiwiki.ee/index.php?title=Andja_tuulik

¹² Andja mõisa tuuleveski konserveerimistöõde programm, Mihkel Koppel 2011

¹³ Ants Hein “Ühele vanale veskile mõeldes.....” Horisont nr 10 1987

¹⁴ https://weskiwiki.ee/index.php?title=Andja_tuulik

¹⁵ <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=photolibrary&id=24024>

2.2 Objekti ajalooline ülevaade

Andja mõisa tuuleveski on üks osa kunagisest Viru-Nigula kihelkonnas asetsevast rüütlimõisast. Nüüdisajal jääb mõis Lääne-Viru maakonda Rakvere valda. Enne omavalitsuste reformi 2017. aastal kuulus Sõmeru valda.¹⁶

Mõisa on esimest korda mainitud 1406. aastal. Keskajal oli mõis ehitatud vasallilinnuseks.¹⁷ Asula (küla ja mõisa) vanemad nimekujud on olnud *Adnæias*, *Adnyel*, *Addynal*, *Andia*. Saksa keeles on veski nimi *Addinal Windmühle*.¹⁸

Mõis kuulus Ungern-Sternbergidele. Barokne ühekorruseline keskse mantelkorstnaga peahoone valmis 1760. aastal. Hoone põles maha juba sama sajandi lõpus ning taastati vaid osaliselt. 19. sajandi lõpul oli hoone juba täiesti varemeis. Kaasajal on metsistunud ja võsastunud pargis säilinud veidi üle poole selle müüridest. 1798. aastal müüs parun Fabian Reinhold Ungern-Steinberg mõisa rüütelkonna peamehe parun Alexander Philipp von Saltzale ning 1840. aastal ostis mõisa parun Friedrich Adolph Dellingshausen.¹⁹ Seega, sel ajal kui veski ehitati mõisa juurde, kuulus mõis von Saltzale. Andja mõisa tuuleveskist sai 1804. aastal valmides Eestis kolmas hollanditüüpi tuuleveski, mis oli ehitatud kivist.²⁰

Mõis rentis veskit möldritele. Erinevate ürikute järgi on olnud võimalik tuvastada alljärgnevad möldrid:

Esimeseks möldriks Andjal Paasküla Mardi Jüri p. Madis, kes sel ajal oli 24-aastane.²¹

Nüüd, rohkem kui 200 aastat hiljem, suhtlevad kahe krundi omanikud taas - Talunikud ja Knighted.

1834. aastal oli möldriks Kristjan Jacobsohn.²²

1854. aastal oli möldriks Kustav Freudenheimil.²³

1860. aastal oli mölder Juhhan Robert Wellbaum.²⁴

¹⁶ https://et.wikipedia.org/wiki/Andja_m%C3%B5is

¹⁷ https://et.wikipedia.org/wiki/Andja_m%C3%B5is

¹⁸ https://weskiwiki.ee/index.php?title=Andja_tuulik

¹⁹ <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/70779803/lugu-ajakulast-ja-andja-moisa-riuklikust-parunist-kes-saadeti-sunnitoole>

²⁰ Ants Hein "Ühele vanale veskile mõeldes....." Horisont nr 10 1987

²¹ <https://www.ra.ee/dgs/purl.php?shc=EAA.1864.2.VI-51:107?270,881,900,319,0>

²² <https://www.ra.ee/dgs/purl.php?shc=EAA.3057.1.34:15?290,446,695,159,0>

²³ <https://www.ra.ee/dgs/purl.php?shc=EAA.3057.1.15:318?484,537,1113,120,0>

²⁴ <https://www.ra.ee/dgs/purl.php?shc=EAA.3057.1.3:94?833,295,813,178,0>

1884. aastast pärineb kohtutoimik mis mainitakse Andja veski rentnikku Peter Kursmanni ja temalt omakorda veskit rentinud Juhan Laaret.²⁵

1893. aastani oli möldriks Hans Waska.²⁶

1893. aastal oli möldriks Jakob Võrnu.²⁷

1915. aastal oli möldriks Jaan Raam.

Eesti Vabariigi sünniga läks veski mõisa asemel põllutöoministeeriumi omandusse. Jaan Raam sai võimaluse seda edasi rentida, aga ta polnud huvitatud eriti selle sihipärasest kasutamisest. Enam ahvatles meest 12 hektarit maad, mis veskiga kaasas käis. Raam laskis veski sisseseadel laguneda. Selle töös hoidmine oleks tähendanud tööstusmaksu alla langemist.²⁸ 1924. aasta suvel tunnistati veski kasutuskõlbmatuks.²⁹

29. jaanuaril 1932 sõlmiti Põllumajandusministeeriumiga ostu-müügileping (lisa 1), millega Jaan Raam omandas Veski talu (mille suurus oli 15,66 ha) 670 krooni eest, mille ta pidi tasuma 55 ja poole aastaga. Lisaks oli Raam selleks ajaks juba jõudnud võtta laenu 185 krooni ja veski ühes taluga läks kirja võla pandina. Temast sai Andja mõisa tuuleveski esimene eestisoost omanik.

Virumaa Teatajast saab kinnituse, et 1933. aastal veskit enam sihipäraselt ei kasutatud. 10.

jaanuaril 1933 kirjutati vargusest:³⁰ „Varangu vallas Andja asunduses eluneva Jaan Raami tuuleveskisse murdsid vargad sisse ja viisid ära 32 klg. sea- ja vasikaliha. Varas oli purustanud 2 akent, teinud riivi lahti ja pääsenud sel teel veskisse. Veskit kasutati viimasel ajal ainult aidaks.“

Teine artikkel, mis kirjeldab veski kasutusotstarvet on aastast 1938, kui ilmus Rakvere gaidide ja skautmaleva ajakirjas Põhjatuu.³¹ Seal on kellegi noormehe Eerik Siimu veste sellest, kuidas nad sõbraga 1937. aasta 21. detsembri paiku tegid jalgrattamatka Kundasse. Reisikirjelduse ühes lõigus puudutatakse ka Andja veskit, jutustades, kuidas nad rattaga kraavi upepallitasid: „Olin ise terve, kuid ratas vajab „arstiabi“. Läksime lähedal oleva Andja mõisa veski varju ja hakkasime kohe kibedasti ametisse. Päältvaatajaiks olid sead, kelle elukorter asus mainitud veskis ja kes uudishimust aetuna tulid toda askeldust päält kaema.“

Peale isa surma 1937. aastal pidas majapidamist edasi üks poegadest, Heldur Raam. Anne- Reet Piispea mälestuste järgi saadeti Jaan oma viimsele teekonnale just veskist. Juhtus ka väike apsakas, matuselised nimelt unustasid risti maha ja sellele pidi eraldi järele tulema.

²⁵ EAA.866.1.493

²⁶ <https://www.muis.ee/museaalview/2941020>

²⁷ RM _ 3335 Ar1 821:5, Virumaa Muuseumid SA, <http://www.muis.ee/museaalview/2941020>

²⁸ A. Hein Horisont 10/1987

²⁹ https://et.wikipedia.org/wiki/Andja_m%C3%B5is

³⁰ Virumaa Teataja (1925-1940), nr. 3, 10 jaanuar 1933

³¹ Põhjatuu : Rakvere Gaid- ja Skautmaleva(te) ajakiri, 1 veebruar 1938

Siis tuli sõda ja kolhoosiaeg. 1963. aastast jäi hoone täiesti tühjaks. Peamiselt kasutati veskit kuuldavasti laorumina.

1965. aastast pärineb ostu-müügileping (lisa 2), kus Eldur Piispea (Jaan Raami tütrepoeg) müüb Maria Saveljevale (ehk Veski Mannile) ühe toaga, 20m2 elamupinna, kus kasulikku pinda on 28m2.

1975. aastal, Nõukogude Liidu ajal, võeti Andja tuuleveski riiklikku kultuurimälestiste registrisse.

1986. aastal koostas Kultuurimälestiste Riikliku Projekteerimise Instituut ettekirjutuse³² ENSV mõisate korrastamiseks, mille IV järgus nimetati ka Andjat. Seal märgitakse, et veski on kohaliku tähtsusega arhitektuurimälestis ja kivisild vabariikliku tähtsusega arhitektuurimälestis. Selle järgi oli veski eravaldu ja kuulus Marie Saveljevale, keda on nimetatud „kõrvalmajas elavaks üksikuks vanainimeseks, kes ei oma vahendeid ega eesmärki selle hooldamiseks. Veski seisab praktiliselt tühjana“.

Tuuleveski on tunnistatud kultuuriministri 30.03.1998 a määrusega nr. 8 uuesti kultuurimälestiseks.³³

Peale seda kui Maria sureb, jääb veski tühjalt seisma, 90ndatel aastal põleb maha hoone ja jääb peremehetuks. Veski jääb Sõmeru valla hingekirja.³⁴

2005. aastal pani Sõmeru vald tuuleveski oksjonile³⁵ ning selle ostis Alar ja Eha Juhkam, kelle käest

2021 aastal ostis veski juba meie pere.³⁶

Veski muutumine ajas kättesaadava fotomaterjali põhjal. Arhiivi jt materjalidele oleme saanud lisaks enda omandusse Anne- Reet Piispea käes olnud fotode koopiad. Proua Piispea on Jaan Raami lapselapse lesk.

37

38

³² <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=7333>

³³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/87781>

³⁴ <https://virumaateataja.postimees.ee/2274717/igavene-voitlus-tuuleveskitega-pole-loppenud-virumaalgi>

³⁵ <https://virumaateataja.postimees.ee/2276061/someru-vald-muub-andja-tuulikut>

³⁶ <https://virumaateataja.postimees.ee/7299024/talunikud-puhuvad-andja-veskilt-tolmu>

³⁷ Foto Gustav Vilbaste 1926

³⁸ Foto Anne Piispea erakogu 1954

39

40

41

³⁹ Foto Anne Piispea erakogu 1954

⁴⁰ Foto Anne Piispea erakogu 1954

⁴¹ Foto Anne Piispea erakogu 1954

42

43

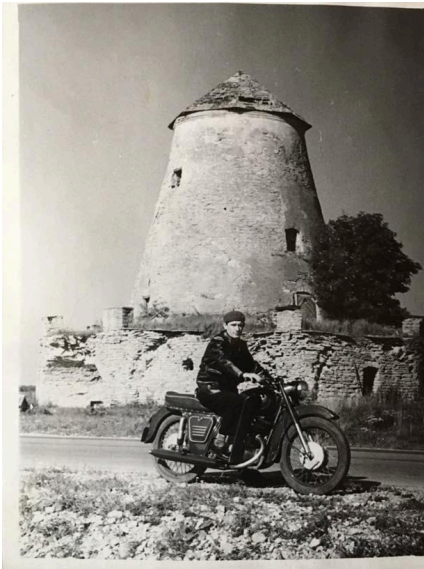

44

⁴² Pärändkultuur Sõmeru vallas, Sõmeru Vallavalitsus 2012 foto 1954

⁴³ Foto autor teadmata, leid internetist, peal Leonid Ljaš, 60ndad

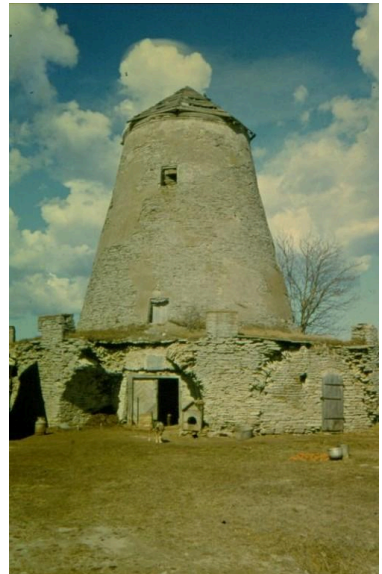
⁴⁴ Foto Eduard leppik 1967

45

46

47

48

49

⁴⁵ Foto autor teadmata, leid internetist, peal Leonid Ljaš, 60ndad

⁴⁶ Foto Veljo Ranniku 1968

⁴⁷ Foto Roman Valdre 1971

⁴⁸ Foto A. Joonsaar 1976

⁴⁹ Foto A. Joonsaar 1976

50

51

52

⁵⁰ Foto Ants Hein 1983

⁵¹ Eesti Arhitektuurimuuseum 80ndad

⁵² Foto J. Väli 2001

53

54

55

56

⁵³ Foto Ivar Leidus 2012

⁵⁴ Foto Eve UUdmäe 2014

⁵⁵ Foto Laila Talunik 2021

⁵⁶ Foto Laila Talunik 2021

3.3 Objekti varasemad uuringud

1986. aastal koostas Kultuurimälestiste Riikliku Projekteerimise Instituut ettekirjutuse ENSV mõisate korrastamiseks, mille IV järgus nimetati ka Andjat. Seal märgitakse, et veski on kohaliku tähtsusega arhitektuurimälestis ning ettekirjutuse koostaja Ants Hein märgib, et tuuliku pea ja tiivad on hävinenud, sisustus suures osas välja lõhutud. Müürid, eriti „kallerei“ osas, on muutunud varisemisohtlikuks. Teostatavate tööde osas on ta teinud järgmised ettepanekud:

- lahendada juriidilise kuuluvuse küsimused
- leida veskile põhjendatud kasutusviis, kohendada kas ühiskondlikuks toitlustuspunktiks, või ka klubiks.
- taastada veski galerii, paadikujuline pea, neli tiiba jne. Veski sisustust ei ole mõtet taastada, vajalikud on eelnevad arhitektuuri ajaloolised uuringud
- korrastada lähiümbrus, mille kujundamisel võimalik kasutada ka ajaloolisi detaile (hobuste lasipuud jne)⁵⁷

Sellest ettekirjutusest ei ole teostunud tänaseks ühtegi ettepanekut.

2011. aastal tellis veski eelmine omanik Alar Juhkam arhitekt Mihkel Koppeliilt konserveerimistöde programmi, millega on antud Andja tuulikukehandi esmase konserveerimise lahendus ja tööde järjekord, mis on minimaalselt vajalik kivikehandi edasiseks püsijäämiseks. Alternatiivsete meetoditena on antud ka konserveerimistöde vähendatud mahud.

Sellest programmist teostus ainult 2012. aastal konserveeriv abikatus⁵⁸.

Mihkel Koppeli koostatud konserveerimisprogramm on tänaseks aegunud ning meie eesmärgi saavutamiseks ei ole see piisav. Seega on vajalik teha täiendavad uuringud ning tellida terviklik restaureerimisprojekt.

3.4 Tehnilise seisukorra hinnang

Eksterjäär

Tuulikutiivik ja tahuline pea on hävinud. Koonusjat kivikehandit katab ajutine katus, mis paigaldati 2012. aastal. Välisseintel on mõnes üksikus kohas säilinud krohvi. Tuuliku kehandi olukord on halb, aga otsene varisemisoht puudub. Müürid, tugipostid ja kaarvõlvidest enamuse on varisemisohtlikud ja mitmest kohast kaetud taimestikuga, seal leidub sammalt ja kasvab mõni väiksem puu. Tuuleveski avariilist olukorda on tõdetud juba 1983.

⁵⁷ <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=7333>

⁵⁸ Andja mõisa tuuleveski konserveerimistöde muinsuskaitse järelevalve aruanne. Koostaja Einar Kaldam, 2012

aastal.⁵⁹ Teise korruse kõrguselt kulgeva ümbrisingalerii alla ehitatud hoiuruume on kaheksakülgseid - ühed on tuuliku ehitusaegsed, kus ruumi välissein on seotud ülejäänud müüritise tugipostidega ja silluskaar ei ole väljapoolt nähtav. Selle perioodi ruumidel on üks ühes servas ja keskel väike paekivipõskedega ventilatsiooniva.

Teisel juhul on aidaruumid tekitatud võlvialuse hilisema täisehitamisega. Kaheksast sellisel viisil tekkinud ruumist viis on sissevarisenud, kaks on suhteliselt kindlad ning üks on avariiline. Akna- ja ukseavad on kaarsillusega. Fotod hetkeseisust jäädvustatud 27. aprill 2024. Autor Laila Talunik.

60

⁵⁹ <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=6693>

⁶⁰ Fotod Laila Talunik aprill 2024

Veskil on kaks ust. Esimene neist, mis on nõ maantee poole (peauks) on praegu kasutatav, aga see ei ole originaal, tagumine uks on osaliselt kinni müüritud ja osaliselt laudadega kinni löödud. Veski seinal on dolomiittahvel, kus kirillitsas on väga halvasti loetav : «Andja tuuleveski (1804) . . . vabariikliku tähtsusega arhitektuurimälestis».

61

Veski juures olnud nii kõrvalhoone kui tiibhoone on mõlemad hävinenud ja markeeritud hetkel vundamendi ringidena. Kuuldavasti kasutati tiibhoonet laudana.

62

63

⁶¹ Foto Taavi Talunik 2021

⁶² Foto kõrvalhoonest Anne Piispea erakogu 1954

⁶³ Foto kõrvalhoonest Anne Piispea erakogu 1954

Interjäär

Hoones sees puuduvad avatäited, vahelaed, veskimehhanismid. Põrand on paekivist. Jaan Raami pojapoeg rääkis veskit külastades, et üks paeplaat on lahtine ja vanaisa peitis sinna asju. Leidsime selle kivi üles.

Säilinud on I korruse paekividest vahesein, kus osaliselt on alles krohv. Alles on ka neli lae vahetala, millest üks on väga ohtlikus seisukorras. Esimesel korrusel väikses ruumis on näha umbahi müürisisese lõõriga. Sealse osa põrandal on poolemeetri kõrgune kultuurikiht. Fotod hetkeseisust jäädvustatud 27. aprill 2024. Autor Laila Talunik.

3.5 Kultuuriväärtuslike tarindite ja detailide loetelu

- kaarsillusega aknaavad- arv, suurus ja paigutus. Kokku on kaheksa avaust, vanadel piltidel on näha vähemalt ühe akna klaasijaotus.
- kaarsillusega ukseavad

- paekivist galerii - välja oleks vaja selgitada, millisel ajal on toimunud juurdeehitused, mis tekitasid hoiuruumid. Meie jaoks on küsimärk ja arutelukoht, kas taastada algupärasena või koos hiljem kinniehitatud osadega. Arvestades ilmselt selle võimalikku ehitusaega on tegemist ka meie mõistes väärtusliku osaga tuulikust.
- interjööris on säilinud paekivist sein, mis poolitas esimese korruse. Osaliselt on säilinud krohv. Dokumentide järgi oli see möldri eluruum. Anne Piispea mälestuste järgi oli see nii veskiliste ruum kui hiljem olevat olnud seal ka hoitud loomi.

- esimesel korrusel on umbahi koos müürisisese lõõriga.

- dolomiidist arhitektuurimälestise tahvel.
- minu jaoks on väärtuslik ka nõ peidupaik põranda sees, mis oleks vajalik tühjaks teha ja muld läbi sõeluda. Hiljem sooviks seda eksponeerida

- Vaated ja pärandmaastik - veski lähedal on jõgi, vana kivisild, ümber avarad põllumaad. Kunda poolt tulles võiks olla kunagine maamärk taas kõigile näha.

Fotod hetkeseisust jäädvustatud 27. aprill 2024. Autor Laila Talunik

3.6 Restaureerimise eesmärk

Kõigepealt tuleb meil kui omanikel defineerida selgelt üheselt mõistetava dokumendina, mille jaoks hoone korda tehakse ning läbi mõelda rekonstrueerimiskontseptsioon. Siia alla kuulub nii veski kivikehand kui ka kõrval- ja tiibhoone. Kuna interjööri ega veski sisseseadeid ei ole säilinud, siis veski on kaotanud algse funktsiooni. Selleks, et veski restaureerimine kannaks kaugemat eesmärki ja tõstatuks taas inimeste teadvusesse, on vajalik leida talle uus funktsioon. Ideaalis soovime veski restaureerida ja muuta ta isemajandavaks ehk luua “kratt”, kes enda elushoidmiseks teenib vahendid ise.

3.7 Ülevaade piirangutest notariaalsest lepingust

Vastavalt e-notari infosüsteemi andmetele on Katastriüksuse 77001:001:0133 kitsendused:

Piiranguvöönd: veekogu kallasrada; ulatus: 85 m²; nähtus: avalik ja avalikult kasutatav veekogu (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: ranna või kalda ehituskeeluvöönd; ulatus: 2381 m²; nähtus: üle 10 ha pindalaga ja üle 25 km² valgialaga veekogud (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: maardla; ulatus: 20135 m²; nähtus: maardla (Toolse);

Piiranguvöönd: ranna või kalda ehituskeeluvöönd; ulatus: 1614 m²; nähtus: üle 10 ha pindalaga ja üle 25 km² valgialaga veekogud (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: ranna või kalda veekaitsevöönd; ulatus: 31 m²; nähtus: üle 10 ha pindalaga ja üle 25 km² valgalaga veekogud (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: ranna või kalda piiranguvöönd; ulatus: 5903 m²; nähtus: üle 10 ha pindalaga ja üle 25 km² valgalaga veekogud (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: veekogu avalik kasutus; ulatus: 79 m²; nähtus: avalik ja avalikult kasutatav veekogu (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: ranna või kalda veekaitsevöönd; ulatus: 246 m²; nähtus: üle 10 ha pindalaga ja üle 25 km² valgalaga veekogud (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: avalikult kasutatava tee kaitsevöönd; ulatus: 4519 m²; nähtus: maantee (Põdruse - Kunda - Pada);

Piiranguvöönd: ranna või kalda piiranguvöönd; ulatus: 6663 m²; nähtus: üle 10 ha pindalaga ja üle 25 km² valgalaga veekogud (Toolse jõgi);

Piiranguvöönd: nähtus: kinnismälestis (Andja mõisa tuuleveski).

Kõige suuremaks probleemiks tuuleveski taastamise protsessil võib saada Toolse maardla piirang. Juba praegu on teada, et meie kinnistu kõrval olevatele maaomanikele andis Maa-amet loa paigaldada päikeseelektrijaama tingimustel, et jaam rajatakse ajutise ehitisena ning päikeseelektrijaam lammutatakse või demonteeritakse vajadusel ka varem kui viieaastase tähtaja möödumisel, kui samale alale antakse kaevandamis luba. Lisa 3

3.8 Omaniku tegevuskava

Kõigest eelnevast tulenevalt oleme teadlikud, et tegemist on keerulise objektiga. Kõikide piirangute ja probleemide lahendamiseks on vaja selget kava, mida järgida ning häid oma ala professionaale koostööpartneriteks.

- Kõigepealt on vaja leida arhitekt, kellega koos arutada läbi võimalik rekonstrueerimiskontseptsioon - mis on sellise hoone võimalused arvestades tema eripärasid ja luua eskiisprojekt, mis on esmane arusaam kolmandatele osapooltele (muinsuskaitse, KOV, insenerid, uuringute teostajad jne)

- Uuringud ja mõõdistamised (s.h uuringute tegevuskava, teatis ja aruanne)

☐ ehitise tarindite uuringud saamaks aru galerii kandetarindite seisukorra, kandevõime ja säilivuse kohta; kas nende seisukord võimaldab eksponeerimist, mida on vaja uuesti laduda ja mis osad võivad jääda.

☐ viimistluskihtide uuring(krohvi koostise analüüs)

☐ ehitisarheoloogilised uuringud - veski ümber ja kõrvalhoone vundamendil on kultuurkiht; kõrvalhoone varemete uuring, kas midagi on säilinud (vana kivipõrand näiteks)

☐ ehitiste kihilisus - uurida millised galeriivad olid algupärased ja millised hiljem kinni müüritud; erinev ladumisviis; erinevate ajastute vuugitaited

☐ müüride niiskustase

☐ üles mõõdistamine

☐ umbahju olukord ja lõõrid

☐ radoonitaseme mõõdistamine

- Projekteerimistingimused s.h muinsuskaitse eritingimused
- Eelprojekt (koos eriosade põhimõttelise lahendusega) - ehitisteatise või ehitusloa taotlemiseks minimaalne maht
- Põhiprojekt eesmärk (kasutuskõlblikkus tänapäeval, kuna ruumivajadused ja hoone kasutusviis on muutunud, aga samas säilitada võimalikult palju mälestise autentsust)
- Tööprojekt - ehitamiseks vajalik maht.
- Ehitustööde luba
- Hoone ehitus ning paralleelselt toimib nii omaniku kui muinsuskaitsejärelvalve.
- Kasutusluba ja - teatis

3.9 Peamised väljakutsed, mida tuleb jälgida

Selle paari aasta jooksul oleme suhelnud palju veskiomanikega ja saanud aru põhilistest probleemkohtadest, mida peab jälgima ja väga teadlikult läbi analüüsima.

- niiskusturvalisuse tagamine - kuna veski on koonusja kujuga, siis vihm jt sademed on imbunud aastaid paekivisse ja fassaad on märgunud. Hooletusse jäänud veskil puudub kaitsev krohvikihit.
- ventilatsioon - kuna suur probleem on niiskusega, siis kõige tähtsam on läbi mõelda ventilatsioonisüsteem
- soojustamine - kuna tuuleveskit väljast ei soojustata, siis tuleb mõelda kütte ja soojapidavuse tekitamisele seestpoolt
- fassaadi viimistlus - vestlustes veski omanikega on esile kerkinud, et suurim risk fassaadi restaureerimisel on krohvimine. Mitmetel veskitel on pea poole aasta jooksul krohvitud pind maha pudenenud. Lubikrohviga tuleb ümber käia väga teadlikult, võtta aega ja arvestada nii ilmaga kui keemiliste protsessidega
- pinnase - ja kapillaarniiskus - kuidas veski seina äärest juhtida eemale niiskust, et ta ei hakkaks murendama värskelt krohvitud pinda
- koos müüritisse tunginud niiskusega ladestuvad seintes soolad
- aeg ja kannatlikkus - need on kõige tähtsamad komponendid ning eriti puudutab see välisfassaadi viimistlust. Veski restaureerimine ei tohi olla projekt, mida täidetakse aja peale kiirustades.

6. Kokkuvõte

Andja mõisa tuuleveski on maamärgina püsinud omal kohal 220 aastat. Tuuled ja vihmad on teda räsitud, kuid pole murdnud. Selle kolme aasta jooksul, mil olen olnud veskiemand, olen õppinud juba ühte väga olulist asja - kannatlikkust. Esimese asjana ma ütleks, et kõige olulisem ei olegi kohe taastamine, vaid ühte vanasse ja väärrikasse hoonesse elu ja hinge tagasitoomine. Veski on aegade jooksul võõrustanud sadu inimesi, kes kõik on mingil kujul endast jälje jätnud maha. Erinevatel omanikel on olnud aegade jooksul erinevad ideed ja raske on hinnata, miks ühel hetkel jäi veski tahaplaanile ning lõppes inimeste hoolitsus. Taolise suursuguse hoone eest on vaja hoolt kanda igapäevaselt, et korraga ei oleks see ülejõukäiv.

Kuid siin me nüüd oleme.

Me oleme abikaasaga omavahel justkui vaikides kokku leppinud, et sellest saab on meie eluprojekt.

Aga selleks, et see projekt ei saaks valmis päriselt 50 aasta pärast, on oluline väga hästi läbi mõelda ja kaardistada kõik vajalikud etapid, et see hetk kui meil tekib võimalus alustada restaureerimisprotsessiga, suudaksime liikuda edasi võimalikult väheste tagasilöökidega. Taolise projekti puhul on ülimalt oluline kaasa mõelda arhitekti, ehitaja ja erinevate ametkondadega. Motivatsioon on kiire kaduma kui nii suure projekti puhul tulevad sisse vead või tekib peaga vastu seinä jooksmise efekt kui päris täpselt aru ei saa, kellega peaks suhtlema ja milliseid pabereid täitma. Meie eesmärk on vältida nii palju ootamatusi kui see on võimalik ja seetõttu tulink ka Eesti Kunstiakadeemiasse täiendkoolitusele, et meist saaksid "teadlikud tellijad" ja me teaksime natukenegi, mida me teeme.

7. Kasutatud allikad

EAA.866.1.493

https://www.ra.ee/dgs/_purl.php?shc=EAA.3057.1.3:94?833,295,813,178,0

https://www.ra.ee/dgs/_purl.php?shc=EAA.3057.1.15:318?484,537,1113,120,0

https://www.ra.ee/dgs/_purl.php?shc=EAA.3057.1.34:15?90,446,695,159,0

https://www.ra.ee/dgs/_purl.php?shc=EAA.1864.2.VI-51:107?270,881,900,319,0

RM _ 3335 Ar1 821:5, Virumaa Muuseumid SA, <http://www.muis.ee/museaalview/2941020>

<https://www.muis.ee/museaalview/2941020>

Maari Idnurme loeng “Ajaloolise hoone vundamendid ja soklid”

Maari Idnurm loeng “Ehitiste tarindite uuring”

Maari Idnurm loeng “Mälestise tegevuskava”

Maris Mändel loeng “Ehitus- ja viimistlusuuringud”

Martin Kärner loeng “Traditsiooniline krohvfaasid”

Ove Oot, Epp Vahtramäe loeng „Restaureerimisprojekt ja tegevuskava”

Targo Kalamees loeng “Kiirrong läbi ehitusfüüsika. Niiskus ja soojus vanas majas.”

Andja mõisa tuuleveski konserveerimistöde muinsuskaitsearuanne

Andja mõisa tuuleveski konserveerimistöde programm, Mihkel Koppel 2011

Vihula mõisa tuuleveski restaureerimisprojekt, Mart Keskküla 2009

<https://www.rakverevald.ee/documents/108618/21423904/%C3%9CIdplaneering+I+--+tekst+ja+kaardid.pdf/d9ab4586-866b-465b-89db-3ba2ee58c5d4> 30.04.2024

https://weskiwiki.ee/index.php?title=Andja_tuulik 1. 05.2024

https://register.muinas.ee/ftp/DIGI_2012/fotodjpg/laane_viru_1/Scan-120615-P-V450-1.jpg 1. 05.2024

<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=7333>

30.04.2024

<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=6693>

30.04.2024

<https://xgis.maaamet.ee/> 1. 05.2024

https://et.wikipedia.org/wiki/Andja_m%C3%B5is 1. 05.2024

<https://www.riigiteataja.ee/akt/87781> 30.04.2024

Vestlused Andja mõisa tuuleveski mõldri Jaan Raami lapselapse Heldur Piispeaga ja lapselapse lese Anne-Reet Piispeaga

Eesti Tuulikud, Hanno Talving Tänapäev 2005

Pärandkultuur Sõmeru vallas, Piret Laidroo, Maia Simkin, Inge Pikkoja Sõmeru Vallavalitsus 2012

“Ühele vanale veskile mõeldes.....”, Ants Hein Horisont nr 10 1987

Põhjatuul: Rakvere Gaid- ja Skautmaleva(te) ajakiri, 1 veebruar 1938

Virumaa Teataja (1925-1940), nr. 3, 10 jaanuar 1933 Digar

<https://maaleht.delfi.ee/artikkel/70779803/lugu-ajakulast-ja-andja-moisa-riuklikust-parunist-kes-saadeti-sunnitoole> 30.04.2024

<https://virumaateataja.postimees.ee/2274717/igavene-voitlus-tuuleveskitega-pole-loppenud-virum-aalgi> 1.05.2024

<https://virumaateataja.postimees.ee/2276061/someru-vald-muub-andja-tuulikut> 1.05.2024

<https://virumaateataja.postimees.ee/7299024/talunikud-puhuvad-andja-veskilt-tolmu> 1.05.2024

8. Lisad

Lisa 1

ARAKIRI
560/932a

Ostu-müügileping.

E. V. Põllutööstusministeerium kui müüja ja Jaan Mardi poeg R a a m -----
----- kui ostja on leppinud kokku järgmises:

§ 1. Riigimaade põlliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse alusel müüb Põllutööstusministeerium Jaan R a a m'ile ----- omanduseks, Varangu ----- vallas, riiklikust maagavarast riigimaade planeerimisel endis est Andja ----- mõis ast --, kinnistu nr. 1, -----, eraldatud maakoha Voski -----, nr. A 10^a, hinnaga kaussada seitsekümmend ----- krooni ----- senti (670 kr. --s.).

§ 2. Maakoh Voski ----- nr. A 10 sisaldab kokku umbes viisteistkümmend tervet ja 66 sajandikku -- (15,66) hektari, looduses tähistatud piirides.

§ 3. Esimeseks (1.) ----- 19 -- a. on ostja tasunud maakoha ----- nr. -----^a ostuhinnast ----- krooni ----- senti (----- kr. --s.).

Ostuhinnast võlgjäänud summa kaussada seitsekümmend ----- (670) krooni kohustub ostja tasuma viiekskümmend viie ja poole -- (55 ½) aasta jooksul, arvates esimesest (1.) maist -- 19 51a., makstes võlasum- malt iga aasta neli protsenti (4%) intressideks, viiekskümmend sajandikku ----- protsenti (0,50%) võlakustutuseks ja kakskümmend viis sajandikku protsenti (0,25%) administratsioonikuludeks, kokku neli tervet ja seitsekümmendviis sajandikku protsenti (4,75%), s. o. kolmkümmendüks ----- krooni 82 senti (31 kr. 82 s.) aastas, võrdsetes osades pooleaasta viisi ette, igal esimesel juunil ja esimesel detsembril.

§ 4. Ostja võlgneb esimeseks (1.) maiks -- 19 31a. ostetud maakoha sisse- seadmiseks saadud riiklikkude laenudena ja sama maakoha päraldiste ostuvõlgade tasumata osadena ning nende laenude ja ostuvõlgade tähtajaliste maksude võlgadena, vastavate algdokumentide põhjal, liidetult üksada kaheksakümmendviis ----- krooni -- senti (185 kr. -- s.), millest ostja kohustub tasuma viis ----- krooni -- senti (5 kr. --s.) külesolevas lepingus ette nähtud esimesel maksutähtpäeval, kuna üksada kaheksakümmend ----- (180) krooni

8
kohustub ostja tasuma kümne ja poole - - - - - (10 1/2) aasta jooksul, arvates esimesest (1.) maist - - - - - 1931. a., makstes võlasummat aastast: kolm protsenti (2 2/3) intressideks, uhoksa - - - - - protsenti (9 1/2) võlakustutuseks, kolmkümmend viis sajandilku protsenti (0,35%) administratsioonikuludeks, kokku Uksteistkümmend tervet ja kolmkümmendviis sajandilku - - - - - protsenti (11,35%), s. o. kakskümmend - - - - - krooni 44 senti (20 kr. - 44 s.) võrdses osades pooleaasta viisi ette, igal esimesel juunil ja esimesel detsembril.

§ 5. Ostjal on õigus §§ 3. ja 4. tähendatud võlga tasuda tervelt või osaliselt enne kindlaks määratud tähtaega, summades, mis võrdsed 10 kroonile või selle kordsetele.

§ 6. Maakoha ostmisel võlgujäänud summa kuussada seitssekümmend - - - - - (670) krooni ühes protsentidega kantakse käesoleva ostu-müügilepingu põhjal esimese pandiõigusena kinnistusraamatusse müüdüd maakohale.

Riiklike põllumajanduslike liidetud laenude ja päraldiste ostuvõlgade üldsumma üks-sada kaheksakümmend - - - - - (180) krooni ja selle protsentide kindlustuseks pandib ostja riigile selles lepingus tähendatud maakoha ühes kõigi päraldistega, missugune pantimine käesoleva lepingu põhjal kantakse kinnistusraamatusse.

§ 7. Käesoleva lepingu täitmise järelevalve ja sellest lepingust müüjale tekkinud õiguste teostamine läheb Eesti Maapanga põhikirja § 104. p. 2. ja laenude liitmise seaduse alusel Eesti Maapangale käesoleva lepingu kinnistamisega.

§ 8. Maakoha ostuvõla ja liidetud laenude ning päraldiste ostuvõlgade intresside, võlakustutuse summade ja administratsioonikulude sissenõudmine kuulub Eesti Maapangale. Ostja kohustub maksma Eesti Maapangale kõik maksud, mis nähtud ette käesolevas lepingus.

§ 9. Käesoleva lepingu tähtpäevadeks tasumata jäänud summadel maksab ostja viivitusraha üks protsent (1%) kuus, arvates poolikud kuud terveteks.

Erakorralistel juhtudel võib Eesti Maapanga juhatus pikendada maksude tasumise tähtaega ka ilma viivitusrahata kuni kolme aastani.

Ühe aasta jooksul seadusliku pikenduseta tasumata jäänud summad nõuab Eesti Maapank sisse järgmisel maksetähtajal ühes viivitusrahaga vastuvaidlemata maksude sissenõudmise korras.

§ 10. Panditud maakohal asuvaid hooned kohustub ostja kindlustama tule vastu Eesti Maapanga nõuete kohaselt võla lõpliku tasumiseni. Kui ostja ei esita pangale kindlustuse uuendamise dokumenti hiljemalt 15 päeva enne kindlustuse tähtaja lõppu, kindlustab Eesti Maapank hooned ostja arvel; viimane kohustub tasuma selleks tarvitatud summa ühes viivitusrahaga 1% kuus, arvates poolikud kuud terveteks, hiljemalt võla lähemaks maksetähtajaks; vastasel korral nõutakse see sisse vastuvaidlemata maksude sissenõudmise korras.

Tuleõnnetuse korral antakse kindlustusasutuselt saadud summa tervelt või osaliselt välja ostjale, kui viimane kohustub ehitama üles põlenud hooned vähemalt endises headuses ja väärtuses, vastasel korral arvatakse kindlustusasutuselt saadud summat maha riigile võlgnevad summad, kuna ülejääk läheb ostjale.

§ 11. Ostjale on kohustav Riiklike põllumajanduslike laenude liitmise seadus. Liidetud laenu lõpliku tasumiseni ei ole ostjal õigust Eesti Maapanga nõusolekuta maakohata jaotada ehk tükeldada, võõrandada maakohal asuvaid ehitusi ega metsa. Ostja kohustub hoidma korras ehitused ja riikliku laenu abil tehtud maaparandustööd ning lubama Eesti Maapangal igal ajal vaadata järele panditud maakoha seisukorda, majapidamist ja inventari.

§ 12. Ostja kohustub maakoha plaanil näidatud teed üldtarvituseks hoidma vabad, ja piirmärgid -sigid ning kraavid pidama korras ja lubama takistamatult kasutada maakoha piirides üldotstarbeks eraldatud maa-alasid.

§ 13. Ostetud maakoha maapõues peituvad loodusvarad on riigi omandus.

§ 14. Maakoha omandusõigust võib ostja võõrandada või muul teel anda edasi enne maakohale — selle põllumajanduslikuks kasutamiseks tarvilikkude — hoonete (elumaja, lauda) püstitamist ainult Põllutööministeeriumi sellekohasel loal, arvatud välja juhud, kui need õigused lähevad üle sel teel edasiandja abikaasale, sugulastele ülenevas või alanevas jões kõigis astmetes, küljjoones esimeses kolmes sugulasastmes või hõimlastele esimeses kahe astmes; samuti ka, kui maakoha omandusõigus tuleb võõrandamisele kohtu korras maakoha omaniku võlgade või kohustuste kntteks.

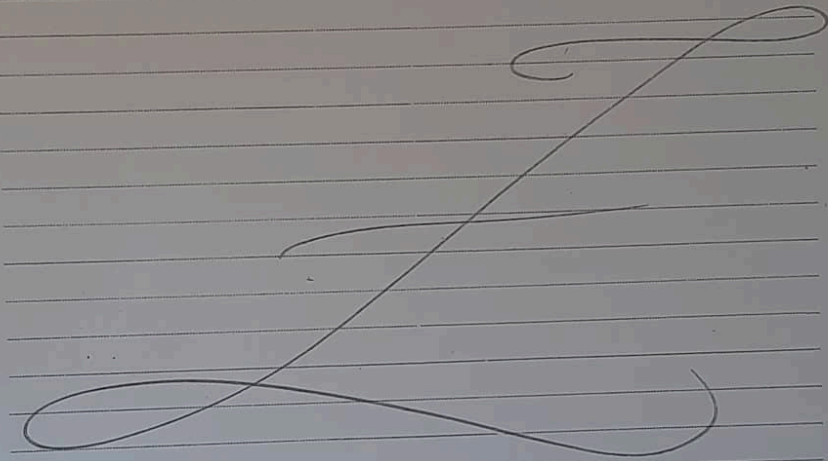
§ 15. Kõik ostetud maakohale langevad avalikud kohustused ja koormatiseid kannab ostja.

§ 16. Ostetud maakohale on ostjale omanduseks antud üle ja selle piirid on temale teada täpsalt.

§ 17. Lepingu sõlmimisega ja kinnistamisega ühenduses olevad kulud kannab ostja.

§ 18. Käesoleva lepingu § 1 tähendatud maakoha hinna hulgas on kinnistus- ja administratsiooni kulud 30 krooni.

§ 19. Maakoha piires tähistatud umbes 0,55 hektarise saviuugu maa-ala suhtes kohaldatakse lepingu § 12. vastav tingimus.

§ 20. Lepinglased avaldavad sellega oma nõusoleku käesoleva lepingu kinnistamiseks ja lepingu § 6, 14. ja 19. tähendatud tingimuste kandmiseks kinnistusraamatu vastavatesse lahtritesse.

21. jaanuaril 1932. a.
(P.j.)

V. Treier. (allkiri)
Põllutööministri volitusel

Jaan Raam. (allkiri)

1932. aasta jaanuaril kuu 29. päeval. Lauajuhendi nr. 2677.

Mina, allkirjutanu Rakvere ringkonna riigimaa valitseja Aksel Amberg

juuresolekuj minu kantseleis, Rakveres, õigus- ja teguõimne

Eesti kod. Jaan Mardi p. Raam, elukoht

Varangu vallas, Andja asund. "Veski" talus, kes minule esitas

oma isiku lõenduseks isikutunnistuse, mis antud välja Varangu vallavalitsuse poolt 11. mail 1928 a. N 585 all.

(P.j.)

A. Amberg. (allkiri)
Rakvere ringkonna
riigimaa valitseja

Lisa 2

OSTU-MÜÜGI LEPING

Rakveres --- ahe tuhane aheksasaja Kuueküme viiendal --- aastal
 augusti --- kuu 20. päeval.

Kodanik PIIPRA, Eldar Gustavi p., elukoht Mäe tn. 4-1, Kunda

edaspidi nimetatud „müüja“ ja kodanik PIIPRA, Maria Karli t., elukoht
Kunda k/n, andja-Paasküla

edaspidi nimetatud „ostja“, sõlmisid käesoleva lepingu alljärgnevas:

1. Müüja müüs ja „ostja“ ostis ühe toona alamu, mille elamispinda
20 m², kasulikku pinda 20 m²

ja sseb Rakvere rajoonis, Kunda k/n-s, Uuja sova osi 13a -alal
 ning paikneb ruutmeetri suurusel maatükil.

2. Nimetatud majavaldus erivahuna
 kuulub „müüjale“ isikliku omandiõiguse alusel Kunda küla TSN TK tüendi 10.
suunistist, 1965. a. nr. 449 järgi

ja on müüdad „ostjale“ ühesaja viieküme (150.-)
 rubla eest, mille ne summa

on „ostja“ poolt „müüjale“ tasumata ja tasutakse hiljemalt esimeseks jaa-
nueriks, tuhande üheksasaja kuueküme kuueküme aastaks

3. Pinguuluse majavalduse kindlustuse hinde on
näidatud kolmekümend üheksa (439.-)
 rubla.

3. „Müüja“ _____ igendab,
 et kuni käesoleva lepingu sõlmimiseni pole lepingu objekt kellelegi võõrandatud, panditud, tema suhtes
 pole vaidusi ega pole keelustatud (arestitud) ja et tal ei ole NSV TK paragr.
246 ettenähtud koormatist, Omandatud pärimise teel.
110 ja 243

4. Täiendkoodeksi § 109 ja NSV Liidu ja liiduvabariikide täiendseadanduse aluse § 25 sisse on
 notari poolt lepinguosaliste selgitatud.

5. Käesoleva lepingu sõlmimise kulud on tasunud „ostja“

6. Lepingu objekti ühendamine „ostjale“ loetakse toimunuks käesolevale lepingule
allakirjutamisega

Käesolev leping kuulub kohustuslikule registreerimisele Kunda küla TSN TK-s
 kui jooksul, arvates notariaaltoimingu vormistamise päeval.

8. Leping on koostatud kolmes eksemplaris, millest eimene säilib notariaalkontoris,
 teine väljastatakse „ostjale“ kolmas „müüjale“
 Parandused: „110 ja 243“, „kolme“ üired

„Müüja“: PIIPRA „Ostja“: SABOJENE

1965. a.
 20. augustil 1969. a. Käesolev leping on tõestatud minu Schmidt, W.A.
Rakvere rajooni I Riikliku Notariaalkontori
 notari _____ poolt.
 Leping on „müüja“ ja „ostja“
 poolt minu juuresolekul omakäelselt
 alla kirjutatud allakirjutatute isikusamasus
 ja teovõime _____

samuti võõrandatava vara elamu kuulvus
 kodanik PIIPRA, Eldar Gustavi p. on kontrollitud.

Sisse nõutud riigilõivu 10.70 rbl. Registri nr. 2195
kolme eksemplar.
 Parandused: „110 ja 243“, „kolme“ üired

Notari
 W. Schmidt

Fot. MOOL, Tallinn. 2352 e. XI 1964. 8 000.

Lisa 3

 MAA-AMET

Sander Sorts
European Energy A/S
sso@europeanenergy.com

Teie 12.02.2024
Meie 15.02.2024 nr 9-2/24/1012-4

Andja küla Koprajõe ja Mõisavälja püikeselektrijaam

Edastasite 23.01.2024 Maa-ametile e-kirja, milles soovisite Maa-ameti seisukohta Lääne-Viru maakonnas Rakvere vallas Andja külas asuvatele katastrüksustele Koprajõe (tunnus 77001:001:0143, maatulundusmaa 100%) ja Mõisavälja (tunnus 77001:001:0145, maatulundusmaa 100%) püikesepargi rajamise suhtes, kuna katastrüksused asuvad suure osas Toole fosforiidimaardla alal. Samuti küsisite e-kirjas kavandatava püikesepargi eluea pikkuse kohta.

Maapüüeseaduse (edaspidi MaaPS) § 15 lõike 1 punkti 1 kohaselt on maapüü seisundit ja kasutamist mõjutavaks tegevuseks vajalik Kliimaministeeriumi või Vabariigi Valitsuse volitatud asutuse luba. Luba tuleb taotleda muu hulgas kui maardlal soovitakse teha maapüü seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust, milleks on vajalik esitada ehitusleht või saada ehitusluba, muu luba või muu haldusakt. Vabariigi Valitsus on korraldusega 03.07.2023 nr 182 andnud Maa-ametile volituse anda lube MaaPS §-des 14 ja 15 nimetatud maapüü seisundit ja kasutamist mõjutavaks tegevuseks.

MaaPS § 14 lõike 2 kohaselt võib Vabariigi Valitsuse volitatud asutus lubada maapüü seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust üksnes juhul, kui kavandatav tegevus ei halvenda maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda või halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegevus ei ole püsiva iseloomuga või halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitise, sealhulgas tehnovõrgu, rajatise või ehitusseadustiku tähenduses riigikaitsele ehitise ehitamisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta, või tegemist on elektrituruseaduse tähenduses taastuvat energiaallikat kasutava elektrenergia tootmiseadme ja seonduva taristu ehitamisega.

Katastrüksused Koprajõe ja Mõisavälja asuvad vastavalt 91% ja 100% ulatuses Toole fosforiidimaardla (maavarade registri registrikaart nr 193) fosforiidi passiivse tarbevaru 1. plokil. Lisaks asuvad katastrüksused Koprajõe ja Mõisavälja vastavalt 12% ja 99% ulatuses Kunda lubjakivimaardla (maavarade registri registrikaart nr 18) tsemendilubjakivi aktiivse reservvaru 5. plokil, ehituslubjakivi aktiivse reservvaru 6. plokil, tsemendilubjakivi passiivse reservvaru 7. plokil ja ehituslubjakivi passiivse reservvaru 8. plokil.

Katastrüksuste Koprajõe ja Mõisavälja maardlaga kattuvale alale ulatuvad põhjast ja läänest kuni 25 km² valgulaga Alikoaga kalda piiranguvööndid ning lõunast ja kagust riigiee Põdruse-Kunda-Mõisa maantee 51/10621 Tallinn / 665 0600 / maaamet@maaamet.ee / www.maaamet.ee
Registrikood 70003098

Pada tee kaitsevöönd, Koprajõe katastrüksusel asub geodeetiline märk koos kaitsevööndiga. Mõisavälja katastrüksusel asuvad olemasolevad tehnorajatised ja kinnismälestise Kultusekivi ning nende kaitsevööndid.

MaaPS § 14 lõike 2¹ punkti 3 sätestab, et Kliimaministeeriumi või Vabariigi Valitsuse volitatud asutus võib lubada taastuenergia ehitise ehitamist muude maavarade maardla alal (sh fosforiidimaardla ja lubjakivimaardla alal), mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamiseks ega geoloogilise uuringu loa taotlust ja kui tegevusega on nõustunud Kliimaministeerium, tähtsajaliselt kuni 35 aastaks.

Kuna alalise (püsiva iseloomuga) ehitise ehitamine fosforiidi- ja lubjakivimaardlale on MaaPS § 14 lõike 2¹ punkti 3 kohaselt võimalik Kliimaministeeriumi nõusoleku korral, siis Maa-amet küsis kirjaga 31.01.2024 nr 9-2/24/1012-2 Kliimaministeeriumi nõusolekut.

Kliimaministeerium vastas kirjaga 12.02.2024 nr 14-6/24/556-2, et käesoleval hetkel Koprajõe ja Mõisavälja katastrüksustele püikeselektrijaama rajamine ei ole võimalik, sest võib mõjutada juurdepääsu perspektiivsele ning majanduslikult potentsiaalsete ja kvaliteetsele maavarale.

Eesti Geoloogiateenistus (edaspidi EGT) on oma töös „Maardlate ja maavarade perspektiiv- ning levialadele taastuenergeetika taristu rajamise analüüs. Kirde- ja Kesk-Eesti“ märkinud (sitseerin): „Rakvere, Toole ja Aseri fosforiidimaardla omavahelises võrdluses on Toole maardla keskmine nii kasuliku kivi paksuse kui ka fosforiidi sisalduse poolest, Samas suurendab maardla majandusliku potentsiaali maagi suhteliselt väike lasumissügavus, eriti maardla põhjaosas (Joonis 38). Kunda lubjakivimaardla on kvaliteetse ehitus- ja tsemendilubjakiviga maardla, kus tuleb tagada juurdepääs varu kaevandamiseks ka väljaspool mäeeraldisi.“ Kliimaministeerium on Maa-ametile märkinud, et toetab EGT seisukohti eeltoodud töös.

Ehitusseadustiku § 3 lõige 4 sätestab, et ajutine ehitus on lühemaks kui viieaastaseks kasutamiseks mõeldud ehitis, mis lammutatakse selle ajavahemiku möödumisel.

Eeltoodust tulenevalt lubab Maa-amet maardlaga kattuvale alale Lääne-Viru maakonda Rakvere valda Andja külla katastrüksustele Koprajõe (tunnus 77001:001:0143) ja Mõisavälja (tunnus 77001:001:0145) rajada püikeselektrijaama tingimustel, et jaam rajatakse ajutise ehitisena ning püikeselektrijaam lammutatakse või demonteeritakse vajadusel ka varem kui viieaastase tähtjaja möödumisel, kui samale alale antakse kaevandamisluba.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Tambet Tiis
peadirektor

Lisad: KIIM vastus 12.02.2024.asice

Teadmiseks: Rakvere Vallavalitsus - vallavalitsus@rakverevald.ee; Kliimaministeerium

Maarika Karimova
5866 7891 maarika.karimova@maaamet.ee